

головну частину якого необхідно доопрацювати учням. Отже, пошук вирішення проблеми залишається за школярами.

4. Театральна (театралізована) вистава. На відміну від рольової гри, вистава передбачає більш чіткий сценарій, який регламентує діяльність учнів безпосередньо на уроці і збільшує їхню самостійність під час підготовки сценарію. Театралізовані вистави спрямовані на те, щоб викликати інтерес до навчання. Вони опираються на образне мислення, фантазію, уяву учнів. А для цього:

1. Спробуймо дізнатися про своїх учнів якнайбільше: що їм подобається, а що ні у викладанні теорії? Що значить для них бути «цікавим»? Які види діяльності їм більше до вподоби? Чи відчують вони себе на уроці розкутими? Чи є в них здібності, про які ви ще не знаєте?

2. Спробуймо змінити стиль викладання. Частіше звертайтеся до учнів з пропозицією і заохоченням: «Добре, що ти це зробиш», «Спробуй, подумай, чи буде тобі цікаво?», «Ти добре вмієш це робити». І відмовтесь від нарікань.

3. Звернімо увагу на те, як викладають наші колеги, які прийоми і методи застосовують, яким формам навчання надають перевагу.

4. Поділімося з учнями своїми міркуваннями. Звернім увагу на їхню інформацію – це підкаже, як нам діяти.

5. Пам'ятайте, що діти дуже чутливі до брехні та несправедливості.

6. Аналізуймо свої дії. Спробуймо систематизувати знахідки. Зіставмо їх із досвідом інших. Зважмо, може, це – елемент нової технології.

План

1. Інноваційні технології – умови для розвитку особистості активних громадян з відповідною системою цінностей.
2. Технологія інтерактивного навчання – як інноваційне педагогічне явище
3. Інтерактивний урок – взаємодія і взаємо навчання учнів:
 - а) характерні риси педагогічної технології;
 - б) структура уроку.
4. Інтерактивні методи навчання.
5. Оцінка діяльності учнів в інтерактивному навчанні.
6. Інтерактивний урок на тему : «Антарктида. Географічне положення. Історія відкриття і дослідження».

2. Технологія інтерактивного навчання – як інноваційне педагогічне явище

Інтерактивне навчання як інноваційне явище дозволяє учням стати вільними, толерантними, оптимістично налаштованими, готовими до подолання труднощів навчання і життя, стійкішими до стресів.

Ці методи дозволяють вчителям зробити навчання більш доступним і цікавим, моделювати різні ситуації, створити умови для розвитку дітей, праці їх у групі, навчити учнів формулювати власну думку, правильно її виражати, розвивати в них навички самостійної роботи.

А саме головне, інтерактивні методи дозволяють реалізувати ідею співробітництва вчителя і учнів, створенню доброзичливої атмосфери.

Суть інтерактивного навчання полягає в тому, що навчальний процес відбувається тільки шляхом постійної, активної взаємодії усіх учнів. Воно дозволяє знайти способи уникнення зайвої і непотрібної витрати часу, ставить набагато більш конкретні й вузькі цілі, оскільки свідомі вчителі розуміють, що учні здатні запам'ятати набагато менше інформації, ніж забути. Тут навчання здійснюється за принципом «краще менше, ніж реально на достатньому рівні компетентності». Інтерацію необхідно вводити поступово, учні звикатимуть і згодом зможуть оцінити переваги саме такого навчання.

Застосування інтерактивних технологій навчання змінює звичну для учня ситуацію навчання, характер його діяльності, ставить його в іншу позицію: учень перестає бути «пасивним глечиком», в який «вливають чергову порцію знань», а стає активним учасником навчання. Ці технології вимагають від учня проявів активності, висловлювання своїх думок, ідей, сумнівів, навчальних завдань і проблем.

У більшості випадків учні працюють у групах. У діяльності групи можна виділити два аспекти.

Діловий аспект навчання містить:

- а) опрацювання учнями змісту навчального матеріалу;
- б) виконання ними різноманітних навчальних завдань;

в) отримання і запам'ятовування інформації.

Соціально-психологічний аспект навчання включає:

- бажання і страхи учнів і вчителя;
- почуття і переживання;
- симпатії і антипатії;
- атмосферу довіри чи недовіри;
- відчуття безпеки.

Реалізація інтерактивного навчання потребує від учителя створення певних умов, що надають інші можливості для організації навчального процесу. До таких умов відносяться:

- багатосторонній тип комунікації;
- сприятлива, позитивна, психологічна атмосфера в класі під час уроку;
- норми спільної праці, що виробляються вчителем разом з учнями, спеціальне розташування меблів;
- обладнання навчальної аудиторії; різноманітні матеріали, які педагог та учні можуть використати під час занять.

Інтерактивне навчання потребує багатостороннього типу комунікації, коли комунікаційні зв'язки виникають не тільки між учителем і учнем, а й між усіма учнями, а педагог стає рівноправним учасником навчальної діяльності.

Сприятлива психологічна атмосфера в класі розпочинається з представлення учням програми майбутньої діяльності. Для цього учителю бажано:

- на початку уроку ознайомити учнів з його цілями;
- ознайомити із завданням використання кожної технології;
- розповісти учням, чому для вивчення і цієї теми були обрані такі методи;
- акцентувати увагу учнів на особливостях тієї чи іншої технології;
- розповісти про послідовність дій;
- відповісти на запитання учнів.

При представленні теми уроку можна використати такі прості технології інтерактивного навчання як «Океан», «Карту дороги» та інші.

Для створення позитивного емоційного стану на уроці вчитель може попросити учнів розповісти про свої очікування. Він пропонує учням продовжити речення «Від цього заняття я очікую... Я трохи побоююсь...»

Подоланню деяких побоювань сприятиме встановлення правил поведінки чи норм роботи на уроці. Прикладом таких найпростіших правил роботи можуть бути:

- не оцінювання висловів один одного;
- говорити тільки від себе;

- конструктивно ставитись до висловів інших.

Необхідно дотримуватись таких правил:

- приходити вчасно;
- говорити по черзі, коротко, не перебиваючи інших
- говорити від себе;
- бути позитивним;
- бути активним.

Способом складання спільних правил є технологія «Бажано. Обов'язково. Не можна».

Використовуючи матеріально-технічне забезпечення кабінету, навчального закладу, педагог створює простір для інтерактивної діяльності. При цьому можна використовувати різні варіанти розташування меблів. Крім традиційної форми розташування меблів можна розглянути ще декілька варіантів:

- «Коло»(учні розміщуються без столів на стільцях по колу, учитель разом з учнями)

- «Дискусійний клуб» (малі групи учнів (4-5 осіб) навколо декількох столів)
- «Буква «П»
- «Прямокутник»

Кожен з варіантів припускає використання певних технологій.

Наприклад,»Лекція», «Клас», «Буква «П», «Прямокутник», «Групова робота», «Коло», «Дискусійний клуб», «Робота в парах» - всі форми розташування меблів.

Отже, використовуючи інтеракції, варто звернути увагу на ті положення, які можуть зробити такий вид нашої діяльності ефективним.

3.Інтерактивний урок – взаємодія і взаємонавчання учнів.

При плануванні інтерактивного уроку вчитель повинен надати учням можливості вибору. При відсутності вибору немає дійсної необхідності думати. Діти можуть самі обирати:

- скільки часу витратити на завдання;
- яке завдання виконувати;
- які ресурси використати для виконання завдання;
- яким методом опрацьовувати ресурси;
- як оцінити себе та інших;
- на яку тему писати письмову роботу;
- в якому вигляді презентувати результати роботи.

Дуже важливим є постійна підтримка вчителем розвитку класного

колективу, його здатності до співпраці, налагодження позитивних особистісних стосунків між усіма учнями.

Планування уроку починається з теми, яку краще сформулювати у вигляді питання, що буде стимулювати учнів до пошуку відповідей.

Якими є очікувані результати цього уроку?

Якою буде ваша діяльність на різних етапах уроку?

Яке домашнє завдання треба задати учням?

Важливим моментом підготовки інтерактивного уроку є відповідь на питання:

Де проводити інтерактивний урок?

Які матеріали потрібні?

Скільки часу буде витрачено на окремі частини уроку?

Як працювати з учнями в кожен момент уроку:

- з усім класом;
- індивідуально;
- в групах;
- з іншими педагогами;
- з допомогою старших учнів.

Отже, основним принципом інтеракції є багатостороння комунікація, взаємодія та взаємонавчання учнів, кооперована навчальна діяльність з відповідними змінами в ролі як учнів так і вчителів.

Характерними рисами педагогічно-технології є :

- 1) попереднє проектування навчально-виховного процесу;
- 2) визначення структури і змісту діяльності вчителя і учня;
- 3) визначення цілей навчання;
- 4) цілісне представлення навчально-виховного процесу;
- 5) гармонічна взаємодія всіх елементів педагогічної системи;
- 6) забезпечення високої стабільності успіхів у навчанні всіх учнів.

Таким чином впливає три параметри технології навчання:

1. цілісність процесу навчання;
2. ціле покладання;
3. забезпечення досягнення поставлених цілей навчання.

Інтерактивна технологія навчання поставлена так, що кожен учень має конкретне завдання, за яке він повинен публічно прозвітуватись або від його діяльності залежить якість виконання поставленого перед групою завдання..

Структура уроку.

1. мотивація (не більше 5% часу заняття)

Метою її є фокусування уваги учнів на проблемі й викликати інтерес до

обговорюваної теми. Мотивація чітко пов'язана з темою уроку, психологічно готує учнів до сприйняття її, налаштовує їх на розв'язанні певних проблем.

2. Оголошення, представлення теми та очікуваних навчальних результатів (не більше 5% часу заняття) – забезпечити розуміння учнями змісту їхньої діяльності і чого від них чекає вчитель.

Формулювання результатів має відповідати таким вимогам:

- висвітлювати результати діяльності на уроці учнів : «Після цього уроку учні зможуть...»
- чітко відбивати рівень навчальних досягнень, який очікується в результаті уроку;
- формулювати так, щоб можна було оцінити результати;
- бути коротким, ясным і абсолютно зрозумілим і для учнів і для самого учителя;

3. Надання необхідної інформації (10-15% часу)

Мета – дати учням достатньо інформації для того, щоб на її основі виконувати практичні завдання шляхом інтерактивної взаємодії, але за мінімально короткий час. Це може бути міні-лекція, читання роздаткового матеріалу, перевірка домашнього завдання, опанування інформацією за допомогою технічних засобів навчання або наочності. Можна подавати інформацію для попереднього домашнього вивчення.

4. Інтерактивна частина – основний етап уроку, на який відводиться 45-60% часу на уроці. Вона передбачає застосування педагогом 1-3 інтерактивних технологій, що відбираються залежно від очікуваних результатів. Саме вони мають забезпечити досягнення мети уроку. Кожна з технологій може називатись інтерактивною вправою. Порядок

І її регламент проведення містять:

- 1) інструктування: учитель розповідає учасникам про мету вправи, правила, послідовність дій і час виконання завдань (2-3хв)
- 2) об'єднання в групи , розподіл ролей, інші технічні дії учнів (1-2хв);
- 3) виконання завдання (5-15хв)
- 4) презентацію результатів виконання вправи (3-15хв);
- 5) рефлексію результатів учнями : усвідомлення отриманих результатів, що досягається шляхом колективного обговорення (5-15хв).

Рефлексія є найважливішим компонентом інтерактивного навчання на уроці. Вона дає можливість учням і вчителю усвідомити, чому вони навчилися. Як постійний елемент навчання – привчати людину рефлексувати в реальному житті, усвідомлювати свої дії і прогнозувати подальші кроки. Учитель бачить реакцію учнів на навчання.

Рефлексія здійснюється в різних формах: у вигляді індивідуальної роботи, роботи в парах, групах, дискусії, у письмовій та усній формі.

Кожна інтерактивна вправа завершується рефлексією. Вона містить декілька елементів: фіксацію того, що відбулось, визначення міркувань та почуттів щодо отримання досвіду, плани на майбутній розвиток.

5. Підбиття підсумків (рефлексія уроку)

Підсумки є найважливішою частиною інтерактивного уроку. Під підсумками уроку маємо на увазі процес, зворотний інструктажу.

Функції цього етапу уроку: прояснити зміст опрацьованого; спів ставити реальні результати з очікуваними; проаналізувати, чому відбулося так чи інакше; зробити висновки; закріпити чи відкорегувати засвоєння; намітити нові теми для обмірковування; установити зв'язок між тим, що вже відомо і тим, що потрібно вивчити, чому навчитись у майбутньому; скласти план подальших дій.

Мета рефлексії – згадати, виявити й усвідомити основні компоненти діяльності: її зміст, тип, способи, проблеми, шляхи їх вирішення, отримані результати.

Проведення рефлексії на уроці проходить за такими етапами:

- зупинка дорефлексійної діяльності. Всяка попередня діяльність має бути завершена чи призупинена;
- відновлення послідовності виконаних дій;
- вивчення відтвореної послідовності дій з точки зору її ефективності, продуктивності, відповідності поставленим задачам;
- виявлення і формулювання результатів рефлексії. Результати таких видів: предметна продукція діяльності – ідеї, пропозиції, закономірності, відповіді на питання. Можна використовувати малюнки, схеми, графіки.

Рефлексія тісно пов'язана із постановкою мети, яка передбачає її досягнення і усвідомлення способів досягнення поставленої мети.

Після окремих вправ, фрагментів уроку може проводитись:

а) усне обговорення за питаннями: з якою метою ми робили цю справу?

Які думки вона у вас викликала? Які почуття? Чому ви особисто навчилися?

Чого б ви хотіли навчитись у майбутньому?

б) листок оцінювання, щодо вміння висловлюватись;

в) незакінчене речення (може бути усним, письмовим)

Наприклад, пропонуються підсумкові формули: «Для мене сьогодні важливим було...», «Сьогодні я навчився...», «Мені хотілося в майбутньому навчитись...»

г) коротке есе з чітким викладанням власної думки;

д) коротка дискусія, що відбиває тему уроку.

Стадіями підсумкового етапу уроку будуть:

1. установлення фактів (що відбулося?)
2. аналіз причин (чому це відбулося?)
3. планування дій (що нам робити далі?)

При проведенні підсумкового етапу:

- використовуємо відкриті питання: як? Чому? Що?
- висловлюємо власну думку;
- наполягаємо на описовому характері коментарів;
- говоримо про зроблене;
- запитуємо про причини;
- звертаємо увагу на відповіді;
- шукаємо альтернативні теорії;
- підбираємо інші приклади;
- вимагаємо від учнів узяття на себе зобов'язань стосовно подальших дій.

4. Інтерактивні методи навчання

Серед інтерактивних технологій, які є ефективними під час пояснення вчителем і засвоєння учнями нового матеріалу є «ажурна пилка», «посиденьки», «мікрофон», «творча лабораторія», «здивую всіх», «роблю висновок», «роблю передбачення», «вірю – не вірю», «знайди пару», «естафета», «учитель-учень», «географічна мозаїка», «аукціон», «здивую всіх», «так-ні», «домашні заготовки», «відстрочена відгадка», «картографічна лабораторія», «дерево рішень», «лови помилку», «географічна хвиля», «чомучка», «п'ять речень», «карта дороги», «океан» та інші.

У традиційному навчанні найбільш поширеними методами організації засвоєння учнями нових знань є пояснення, розповідь учителя в основній школі й лекція – у старшій. Лекції застосовуються у тому випадку, якщо матеріал недостатньо ґрунтовно викладено у підручнику або вчитель хоче дати йому іншу інтерпретацію.

Я не є прибічником лекцій, основним завданням якої є передача учням готових знань. Така лекція називається традиційною. Головна проблема такої лекції – відсутність часу на осмислення, обговорення інформації, що надходить .

Можна і треба застосовувати активну лекцію . До її різновидів відносять лекцію-бесіду, діалог з учнями, лекцію з елементами дискусії, лекцію з інтенсивним зворотним зв'язком ; лекцію-консультацію. Різновиди лекції не тільки забезпечують трансляцію інформації, але й привертають увагу учнів до найбільш важливих проблем і питань.

Використовуються методи «Керована лекція», «Лекція з паузами», «Лекція за

участю учнів». Важливе місце у інтерактивному навчанні належить дискусіям.

Проведення ефективних дискусій – це мистецтво, що вимагає вмінь і досвіду. До дискусії вчителю треба ретельно готуватись. Необхідно ретельно продумати такі питання:

- Як вибрати тему?
- Як підготувати учнів до дискусії?
- Що потрібно підготувати для дискусії?
- Які особливості уроку із застосуванням дискусії?
- Як управляти ходом дискусії?
- Що визначає глибину змісту дискусії?
- Що важливо для успіху дискусії?
- Коли і як учитель має висловити особисту думку?

У практиці використовуються дискусії у різних її варіантах і технологіях. Це «Круглий стіл», форум, симпозіум, дебати, судове засідання, концентричні поля, «6х6х6».

Протягом усієї дискусії необхідно добре продумати і ефективно здійснювати керування з боку вчителя.

Отже, дискусія може використовуватись як одна з інтерактивних технологій. Її можна використовувати як форму організації самостійної роботи, як форму перевірки знань, узагальнення тощо.

5. Оцінка діяльності учнів в інтерактивному навчанні.

Оцінювання учнів в інтерактивному навчанні є системою, яка складається із взаємопов'язаних компонентів:

- структура оцінювальної діяльності вчителя;
- визначення мети оцінювання;
- вибір терміну оцінювання відповідно до навчальної програми;
- визначення очікуваних результатів;
- формулювання критеріїв і стандартів;
- вибір прийомів перевірки знань і вмінь.

При оцінюванні необхідно визначити найкращих за досягненням учнів, показати учням, як вони засвоїли матеріал, стимулювати мотивацію учнів до навчання і отримання знань, визначити рівень здібностей учнів, з'ясувати, чи є необхідність у додатковому навчанні, поставити оцінки.

Якщо в сучасній українській школі надано перевагу тематичному оцінюванню поряд із семестровим і річним, то на інтерактивних уроках вчителю треба більше уваги приділяти поточному оцінюванню роботи учня під час уроку, а також оцінюванню домашніх робіт.

При оцінюванні вчитель застосовує індивідуальні критерії: результат, отриманий учнем, сьогодні порівнюється з його минулими результатами, і тим самим виявляється динаміка його розвитку. Така стратегія оцінювання створює реальні умови для прогресу в розвитку особистості учня. Отже відповідає потребам особистісно орієнтованого навчання.

Важливим способом індивідуального оцінювання виступає і самооцінка. Учитель може обрати три-пять найважливіших критеріїв оцінки навчальної діяльності, повідомити їх учням, щоб вони орієнтувалися на ці критерії, працюючи на уроці. Бажано їх обговорити, пояснити їх і записати на дошці або папері.

Щоб ввести самооцінку учнів, необхідна тривала професійна робота вчителя. Після самооцінки відбувається процес погодження оцінок вчителя і учня. Поступово вчитель вводить самостійну змістовну оцінювальну діяльність учнів.

При цьому можуть застосовуватись інтерактивні технології, обговорення в загальному колі, «ланцюжок думок» тощо.

Висновок.

Використовуючи технологію інтерактивного навчання на практиці, я впевнилась в тому, що урок, організований на основі оптимальної педагогічної взаємодії вчитель-учень має ряд переваг.

1. Урок проходить в оптимальному темпі, частини уроку логічно зв'язані, використовуються різні види навчальної роботи..
2. Хід уроку налаштовує учнів на продуктивну роботу, різні види і форми завдань забезпечують зайнятість всього класу, дозволяють учням проявити себе.
3. Матеріал уроку засвоюється всіма учнями у відповідності з індивідуально-психологічними особливостями, набуваються нові уміння і навички у пізнанні і узагальненні.
4. На уроці переважає атмосфера співробітництва і співавторства. Відсутні конфлікти.

Інтерактивне навчання включає колективні форми навчання, зміст яких полягає в тому, що «всі навчають кожного і кожен навчає всіх».

Я використовую у своїй практиці такі технології інтерактивного навчання як організація навчання в діодах, триадах, в малих і середніх групах.

Завершуючи, хочу відмітити, що постійне отримання зворотного зв'язку від учнів є одним з важливих принципів реалізації інтерактивного навчання. Така інформація дає вчителю уявлення про те, як іде «просування» учнів у змісті матеріалу, на якому рівні засвоєння вони

знаходяться, які складності відчують. Це дозволяє нам, вчителям, оперативно реагувати та змінювати програму навчальної діяльності на уроці, корегувати зміст і методи навчання.

Завдання вчителя – виховувати творчу особистість, обумовлює залучення учнів до таких видів діяльності, в яких би мали проявлятися творчі здібності дитини. Кожен урок має бути творчим актом, в якому і педагог, і учень з однаковим задоволенням пориваються на пошуки істини.

В контексті модернізації шкільної освіти вчитель повинен готувати людину, здатну бути активною, творчою та ефективною в національному і глобальному демократичному просторі.

Переконана, що саме через інтерактивні методи навчання можна виховати творчого учня, бо « те, що я чую, я забуваю; те, що я бачу, я пам'ятаю; те, що я роблю, я розумію», -говорив великий китайський філософ Конфуцій.

Література:

1. Наєнко Л.М. Елементи нетрадиційних форм навчання на уроках географії. Географія. –Х.,»Основа».2008.№1
2. Беляєв Ю.,Голобородько Є., Зубко А. та ін. Інноваційні технології у

- педагогіці. Херсон.-Олди-Плюс,2000.
3. Державна програма «Освіта» (Україна ХХІ століття)
 4. Закон України «Про освіту»
 5. Комар Н.Ф. Шляхи підвищення ефективності уроку географії. Географія. –Х, «Основа».2008. №2.
 6. Корнєв В.П. Використання інформаційних телекомунікаційних технологій у навчанні географії. Географія –Х., «Основа».2008 №3
 7. Малаєва О.І. Інтерактивні та ігрові форми навчання на уроках географії. Географія, краєзнавство, туризм.-2002. №2.
 8. Пометук О., Пироженко Л. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання .-К.,2004.
 9. Пометун О. Інтерактивні методики та система навчання. -К., 2007.
 - 10.Філенко Л.І. Підвищення ефективності сучасного уроку географії. Географія. –Х. «Основа».2008. №8
 - 11.Чумаченко О.В. Як створити урок із використанням інформаційних технологій. Географія. –Х., «Основа».2008. №4.

**Тернопільський обласний комунальний інститут
післядипломної педагогічної освіти**

Педагогічні інновації, їх суть, ідеї, особливості і умови реалізації в особистій практиці вчителів географії

**Роботу виконала
слухач курсів з географії
Онищук Ореста
Романівна
Білівська ЗОШ І-ІІІ ст.
Чортківського району**

Тернопіль 2009